

Szubjektív visszaemlékezés Gergely Jánosra

Subjective Recollection of János Gergely

Németh Péter

professor emeritus, Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar, Pécs
nemeth.peter@pte.hu

Absztrakt

Gergely János professzor nem volt a tanárom, de jelentős hatással volt kutatói és egyetemi oktatói tevékenységemre. Számos találkozásunk során mindig segítőkész és tárgyilagos volt, emellett szellemesen barátságos. Ez a szubjektív visszaemlékezés több évtizedes kutatási és oktatási együttműködésünket öleli fel, és néhány emlékezetes pillanatot ragad ki. Gergely János nemzetközileg elismert kutató, kiváló előadó és a magyar immunológia sikeres szervezője volt. A Magyar Tudományos Akadémia elkötelezett tagja volt, ugyanakkor tudományos és közéleti sikerei ellenére is szerény maradt. Sokat tanultam tőle.

Abstract

Although Professor János Gergely was not my teacher, he had a significant influence on my research and teaching activities. During our numerous meetings, he was always helpful and factual, as well as wittily friendly. This recollection covers several decades of our collaborative research and educational activities, and highlights a few memorable moments. János Gergely was an internationally recognized researcher, an excellent lecturer, and a successful organizer of Hungarian immunology. A dedicated member of the Hungarian Academy of Sciences, he remained modest despite his scientific and public successes. I learnt a great deal from him.

Kulcsszavak: Gergely János, immunológia, tudományos kutatás, kutatásszervezés, egyetemi oktatás

Keywords: János Gergely, immunology, academic research, research organization, university education

Én nem voltam az egyetemi években tanítványa Gergely Jánosnak. Már csak azért sem, mert a Pécsi Orvostudományi Egyetemre jártam annak idején. Az is igaz, hogy hallgatóként (talán szigorló lehettem) mégis hallottam előadni. Hétfőnként tartják évtizedek óta az egyetemen az ún. Tudományos Szakosztály ülését. Rendszeresen meghívnak olyan hazai és esetenként külföldi vendégelőadókat, akik valami jelentős szakmai eredményt értek el. Ide hívták meg Gergely Jánost is, hogy tartson előadást az immunológia új eredményeiről, amelyek akkoriban kezdtek az érdeklődés közepontjába kerülni. Ez valamikor az 1970-es évek legelején történt. Én addig nem nagyon érdeklődtem az immunológia iránt, mert számomra zavaros fogalmakat hallottam a különböző tantárgyak előadásai során (és különben is a polarizációs mikroszkópia bűvkörében éltem tudományos diákkörösként). Gergely János előadása viszont éppen az addig hallottaknak az ellenkezője volt. Világos fogalmakkal mondott el érdekes

dolgokat. Nem sokra emlékszem már, de az biztos, hogy az immunglobulin alosztályokról is szó volt. Tetszett az előadása, különösen a lelkesen és logikusan magyarázó előadó ragadta meg a figyelmemet. Sok évvel később felidéztem neki, hogy hallottam előadni még a hetvenes évek legelején, és tetszett is, amit mondott, de akkor még nem győződtem meg arról, hogy valaha immunológusnak kellene állnom, viszont arról már igen, hogy az immunológia egy izgalmas tudományterület. Nem emlékezett a pécsi vendégelőadására, de jót neveltünk azon, hogy én még mindig emlékeztem rá, hogy az IgM-ről milyen lelkesen beszélt. Ugyanez a logikus és világos megfogalmazás tette számomra nagyon hasznossá a hetvenes évek végén megjelent tankönyvét *Immunbiológia* címen, ami akkor hiánypótló volt.

Jóval később, talán 1980–1981-ben kerültünk személyes kapcsolatba, amikor hosszabb időre éppen a Szegedi Biológiai Kutatóközpontban dolgoztam ösztöndíjasként. Egy MIT- (Magyar Immunológiai Társaság) kongresszuson előadtam az immunglobulinok intracelluláris transzportjának rejtelméről, amit az akkor újdonságnak számító hibridóma (szegregáns) klónokon vizsgáltam. Kérdezett is az előadás után, és a szünetben odajött, és beszélgetni kezdtünk. Nagyon megtisztelve éreztem magamat, de az elfogódottság hamar elmúlt, mert olyan természetes közvetlenséggel viszonyult mindenkihez, hogy sem a korkülönbség, sem a tudásbeli különbség nem gátolta a beszélgetést. Ettől kezdve rendszeres kapcsolatban álltunk. Amikor visszatérve Pécsre elkezdtem szervezni a saját csoportomat, és különböző monoklonális ellenanyagokat állítottunk elő, Jánosék is ugyanazokkal a technikai problémákkal küzdöttek, mint mi. Egy idő után közösen kerestük a pénzügyi megoldásokat, hogy a ma már megmosolyogtató infrastruktúránkat valahogy helyzetbe hozzuk. Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB) Fehérje és Biotechnológiai Irodájában találtuk meg mindketten azt az állami szervezetet, ahol szakmai hozzáértéssel álltak mellénk, és megpróbálták pénzügyi segítséget adni. Kölcsönösen támogattuk egymás pályázati akcióit. Volt úgy, hogy este hívott fel, hogy tudomására jutott egy nagyon rövid határidejű pályázat, adjunk be gyorsan mi is, mert nem sokan tudnak róla, és van benne vissza nem térítendő rész, amit kifejezetten az egyetemi kutatóhelyekre írnak ki.

Természetesen Jánossal nemcsak a pályázati pénzek megszerzéséről beszéltünk, hanem főleg szakmai kérdésekről. Több esetben meg kellett állapítanom, hogy a nagyon széles körű, korábbi ismereteit mennyire pontosan tudta integrálni egy-egy újabb probléma megközelítésébe, és mindezt kedélyesen, mintegy anekdotázva tette.

A következő terület, ahol nagyon jól egyetértettünk, az egyetemi oktatás volt. Nemcsak kiváló előadó volt, hanem nagyon fontosnak is érezte az oktatást. Az 1990-es évek legelején alkalmam nyílt arra, hogy önálló intézetként és szigorlati tantárgyként sikerüljön bevezetni az immunológia alapjai tantárgyat magyar, angol és később német nyelven is. Sok jó tanácsot kaptam Gergely Jánostól, nemcsak a tematika immunbiológiai és orvosi szemléletű kialakításához, hanem a hallgatókkal fenntartott viszonyról is. Sokszor elmondta, hogy immunológiából nem adathalmazokat kell megtanítani, hanem egy szemléletet. Nagyon igaza volt, mert amikor kézbe veszem az öt-tíz évvel ezelőtti előadásaimat, nagyon látványos az a fejlődés, amely

az immunológiában az elmúlt fél évszázadban történt. Különösen a gyakorlati, orvosi alkalmazásokban. Hajdani tanítványaim sokszor mondják, hogy annak idején nem is gondolták, hogy mennyire hasznos információkat kaptak elsősorban arról, hogyan kell megközelíteni egy immunológiai problémát. Abban is igaza volt, hogy a hallgatót motiválni kell, és nem elriasztani.

A Magyar Immunológiai Társaságban több alkalommal is szerveztünk oktatási megbeszéléseket az immunológiát oktató intézetekkel közösen. Gergely János mindig aktív szerepet töltött be ezeken a megbeszéléseken. Már korán szorgalmazta, hogy önálló tantárgyként kerüljön mindenhol bevezetésre az alapozó immunológia a biológus- és az orvosképzésbe. Ennek hasznát a szakmai közösségek most látják a közel-múltban megjelent új vakcinák és biológiai terápiák jobb megértése kapcsán.

Nemcsak a szakmai, hanem a társasági programokban, vacsorákon is meghatározó volt jó kedélye, baráti és vidám stílusa.

Még egy dolog jut eszembe, ami rávilágít, hogy sosem érezte magát felette állónak másoknál, még a nagy tudás és tapasztalat birtokában sem. (Ha valaki valami szakmailag nem egészen helytállót mondott, akkor is a kritika helyett inkább egy lényegyet érintő kérdéssel világított rá, hogy talán érdemes elgondolkodni azon, hogy vajon helyes-e az állítás.) Már idősebb volt, amikor Sopronban, egy MIT-kongresszuson egymás után adtunk elő, és az előadás megkezdése előtt egymás mellett ültünk. Láttam, hogy nem a szokásos hangulatban van, ugyanis a kongresszusokon mindig elől ült, és érdeklődve hallgatta végig az összes előadást. Attól tartva, hogy valami fizikai baja lehet, mert előtte beteg volt, megkérdeztem, hogy mi a gond. Azt felelte, hogy semmi baja, csak ideges, mert itt ül egy sereg fiatal, akik már sokkal többet tudnak nála a molekuláris biológia és a genetika részkérdéseiről, és nehogy valami számárságot mondjon. Ezek után tartott egy sziporkázóan magas színvonalú, modern szemléletű és szellemes stílusú előadást.

Én egy ilyen Gerely Jánost ismertem meg, aki szerény tudott maradni a tudományos és közéleti sikerek mellett is. Sokat tanultam tőle.